

คุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ในรอยพระยุคลบาทของวชิษฐ เดชกุญชร
กับโครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย*

THE CHARACTERISTICS OF KING RAMA 9 IN VASIT DEJKUNJORN'S
ROYPHRAYUKALABAHT AND THE STRUCTURE OF FEELING IN THAI SOCIETY

ทศพร มุ่งกรอบกลาง

Tosaporn Mungkrobglang

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: tosaporn.mkg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นว่า “รอยพระยุคลบาท” ของ วชิษฐ เดชกุญชร นั้นได้เปิดเผยให้เห็นถึงคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ว่า 1. รัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยอย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และ 2. รัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน โดยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ จะแตกต่างไปจากคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในงานเขียนของบุคคลอื่น และการเปิดเผยคุณลักษณะดังกล่าว จะมีผลให้ประชาชนผู้อ่าน โดยเฉพาะในสังคมไทย เกิดโครงสร้างความรู้สึก (structure of feeling) ที่อยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยด้วย

คำสำคัญ: คุณลักษณะของรัชกาลที่ 9; รอยพระยุคลบาท; โครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย

Abstract

This article intended to show that Vasit Dejkunjorn's "Royphrayukalabaht" revealed the characteristics of King Rama 9: 1. King Rama 9 dedicated himself to his development projects and helping Thai people closely, and 2. King Rama 9 partially had characteristic aspects that resembled the commoner. These characteristics are significantly different from the characteristics of King Rama 9 that were portrayed in others' works. Moreover, the revelation of these

* Received March 10, 2023; Revised March 28, 2023; Accepted April 8, 2023

characteristics also filled the readers in Thai society with the structure of feeling of wanting to protect the Thai monarchy at all cost.

Keywords: Characteristics Of King Rama 9; Royphrayukulabaht; Structure of Feeling in Thai Society

บทนำ

วชิษฐ เดชกุญชร เกิดวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 ที่จังหวัดอุดรธานี เดิมโตขึ้นมาในยุคสมัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปจนถึงสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม เคยประกอบอาชีพทั้งข้าราชการตำรวจ ตำรวจราชสำนักประจำ อาจารย์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ของเหล่าตำรวจ โดยเฉพาะตำรวจตระเวนชายแดนกับตำรวจพลร่ม และเป็นนักเขียนที่สร้างสรรค์ผลงานเขียนตั้งแต่อายุน้อย จนไปถึงช่วงท้ายของชีวิต และเป็นคอลัมนิสต์เขียนลงในหลากหลายนิตยสารและหนังสือพิมพ์ มีผลงานเขียนเป็นจำนวนมหาศาลและหลากหลายแนว มีนามปากกามากมาย และมีผลงานเขียนประเภทนวนิยายหลายชิ้นที่มีชื่อเสียงจนได้รับการพิมพ์ต่อเนื่องหลายครั้ง จนไปถึงทำเป็นละครโทรทัศน์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์ที่มีจุดเด่นพิเศษ โดยหนึ่งในผลงานเขียนที่สำคัญชิ้นหนึ่งของวชิษฐ เดชกุญชรนั้น จะได้แก่ บันทึกรักความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” อันเป็นการเขียนบันทึกจากความทรงจำที่ยังนึกขึ้นได้ของวชิษฐ เดชกุญชร ที่ประกอบเข้ากับการค้นคว้าหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยตนเอง (วชิษฐ เดชกุญชร, 2559)

บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ดังกล่าว จะบันทึกถึงความทรงจำในช่วงที่วชิษฐเริ่มได้ใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนไปถึงในช่วงที่วชิษฐได้ดำรงตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำ ทำหน้าที่ตามเสด็จพระราชดำเนิน ถวายความปลอดภัยและปฏิบัติตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ อย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังบันทึกไปถึงช่วงของการสิ้นสุดตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำนั้น ซึ่งรวมทั้งสิ้นเป็นระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510-2524 และหลังจากนั้นเล็กน้อยด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” จะบันทึกถึงความทรงจำในช่วงเวลาดังกล่าว แต่บันทึกนี้จะได้เริ่มตีพิมพ์สู่สายตาสาธารณชนครั้งแรกในช่วงเวลาหลังจากนั้น ดังที่ได้เริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกเป็นตอนสั้น ๆ ลงในมติชนสุดสัปดาห์ตั้งแต่เดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2542 ในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และตีพิมพ์ไปจนจบตอนสุดท้ายในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของปี พ.ศ. 2543 และหลังจากนั้นจึงได้รับการนำมารวมเล่มตีพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในชื่อ “รอยพระยุคลบาท” ในปีพ.ศ. 2543 ปีเดียวกันนั่นเอง ซึ่งรอยพระยุคลบาทในฉบับหนังสือเล่มนี้ ก็ได้รับการตีพิมพ์

ใหม่ในแต่ละช่วงเวลาจนมาพ.ศ.2564 เป็นจำนวนถึง 13 ครั้ง ทั้งยังกลายเป็นหนังสือที่ระลึกงานศพของพลตำรวจเอกวชิรเดช เดชกุญชร เองด้วย (วชิรเดช เดชกุญชร, 2559)

เนื้อหาในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท”

เนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” (2559) นี้ จะแสดงถึงประสบการณ์ของวชิรเดชที่ได้เข้าไปใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย และความคิดเห็นของวชิรเดชเองต่อประสบการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เนื้อหาดังกล่าวนี้นี้ก็จะเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองที่สำคัญของ วชิรเดช เดชกุญชรที่เกี่ยวกับบทบาทและคุณลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 ไปพร้อมกันด้วย ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ความคิดสำคัญ อันได้แก่

1. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด ไม่ถือพระองค์
2. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน ไม่ได้เป็นสมมติเทพอยู่ตลอดเวลา พระองค์ทรงดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่สามัญชนทั่วไปก็สามารถทำได้เช่นกัน

โดยความคิดสำคัญทั้ง 2 ก็จะมีลักษณะและปรากฏออกมาผ่านตัวอย่างเนื้อหาในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ดังที่จะอธิบายต่อไป ดังนี้

การพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทยอย่างทุ่มเท ใกล้ชิดและไม่ถือพระองค์

ในส่วนบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือ ที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีต่อประชาชนไทยและประเทศไทย แม้จะเป็นสิ่งที่ผู้อ่านสามารถพบเห็นได้ทั้งในตลอดบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท และอาจจะพบได้งานเขียนอื่น ๆ ของผู้เขียนท่านอื่นเช่นกัน แต่ก็สมควรที่จะนำมากล่าวถึงไว้ในที่นี้ด้วย เพื่อเน้นย้ำให้เห็นว่า ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทนี้ เป็นบันทึกความทรงจำที่บรรยายให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองของวชิรเดชที่ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและประเทศไทย ในลักษณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาทดังกล่าวอย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และไม่ถือพระองค์ต่อประชาชน

หรือก็คือ ไม่ใช่แค่พัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อย่างที่หน่วยงานราชการทั่วไปทำกันเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือ ในลักษณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์ไทยในขณะนั้น และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงทุ่มเทและลงไปใกล้ชิดกับประชาชน อย่างไม่ถือพระองค์ด้วย ดังเช่นในตอนที่ว่าวชิรเดช ได้เล่า

คร่าว ๆ ถึงประสบการณ์และความรู้สึกของตน หลังจากที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นนายตำรวจราชสำนักประจำ ความว่า

ได้เล่าแล้วว่า ก่อนหน้าที่จะเข้าไปเป็นนายตำรวจราชสำนักประจำนั้น ผมได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ตามเสด็จฯ อยู่บ้างแล้วหลายครั้ง ผมจึงนึกว่าตนเองตระหนกอยู่แล้วในความห่วงใยที่พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีต่อสถานการณ์บ้านเมือง แต่ครั้งเมื่อเข้าไปปฏิบัติหน้าที่เป็นนายตำรวจราชสำนักประจำเข้าจริง ๆ ผมจึงได้รู้ว่าความห่วงใยของพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ นั้น มีมากมายเป็นล้นพ้นเกินกว่าที่ผมคาดคิดหรือเข้าใจ และเป็นความห่วงใยที่ปราศจากเงื่อนไข

ในทันทีที่มีข่าวว่าที่โหนดสถานการณ์รุนแรง เจ้าหน้าที่ได้รับความสูญเสีย และประชาชนกำลังตกอยู่ในความหวาดกลัว พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ดำเนินไปยังพื้นที่นั้นทันที เพื่อทรงเยี่ยมและพระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภค

สิ่งของที่พระราชทานนั้นก็ส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญกว่าของพระราชทานอย่างเปรียบเทียบกันมิได้นั้น คือการปรากฏพระวรกายของทั้งสองพระองค์ และพระราชปฏิสันถารที่ทรงพระกรุณาพระราชทานอย่างใกล้ชิดแก่ผู้ประสบเคราะห์กรรม ซึ่งฟื้นฟูขวัญหรือกำลังใจของทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชนให้กลับอบอุ่นและมั่นคงในทันที (วชิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งข้อความบรรยายนี้ ก็จะแสดงให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกของวชิษฐที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยและทุ่มเทอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนไทยและประเทศไทยอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีความใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมากอีกด้วย ถึงขนาดที่ทั้งสองพระองค์มักจะทรงเยี่ยมประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ได้รับความสูญเสียและได้รับความหวาดกลัวจากภัยคอมมิวนิสต์ในทันทีด้วยตัวพระองค์เอง พร้อมทั้งพระราชทานสิ่งของและทรงมีพระราชปฏิสันถารใกล้ชิดกับประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้น เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านการอุปโภคบริโภคและเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่เหล่านั้น แม้ว่าจะเป็นในพื้นที่อันตรายก็ตาม

และมากไปกว่านั้น ก็ยังมีเนื้อหาในอีกหลายส่วนที่สามารถเป็นตัวอย่างเสริมให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกของวชิษฐ ในเรื่องความทุ่มเทและความใกล้ชิดที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีแก่การช่วยเหลือประชาชนไทย ดังเช่นในตัวอย่างตอนที่วชิษฐเล่าถึงประสบการณ์การเป็นตำรวจราชสำนักประจำ ครั้งที่ต้องตามเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีเปิดโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถต้องประทับรถยนต์พระที่นั่งจากสนามบินจังหวัดนครสวรรค์ เข้าไปยังตัวเมืองนครสวรรค์ โดยผ่านกลางตลาดที่มีประชาชนคอยเฝ้ารับเสด็จอยู่สองข้างทางอย่างหนาแน่น และประชาชนที่คอยเฝ้ารับเสด็จอยู่นั้น ต่างก็เคลื่อนกันเข้ามาใกล้กับขบวนรถพระที่นั่ง เพื่อจะได้แลเห็นพระวรกายได้ชัดเจนทำให้รถพระที่นั่งต้องหยุดกับที่ ไม่สามารถเคลื่อนต่อไปยังโรงพยาบาลได้ ทำให้วชิษฐและ

เหล่าเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยอื่น ๆ พวกกันลงจากรถและแหวกฝูงชนเข้าไปหารถพระที่นั่งเพื่อคอยกันไม่ให้ฝูงชนเป็นอันตรายต่อพระยุคลบาท (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559) แต่วสิษฐก็ต้องพบกับสิ่งที่ไม่คาดคิด ดังความว่า:

ภาพที่ผมไม่ได้คาดฝันว่าจะได้เห็นอีกภาพหนึ่งนั่น คือ ภาพพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดประตुरถยนต์พระที่นั่งแล้วเสด็จลงไปประทับอยู่ท่ามกลางฝูงชน สีพระพักตร์ไม่มีริ้วรอยของความวิตกกังวล แต่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตา และแสดงให้เห็นอย่างปราศจากข้อสงสัยว่า ทรงรักและไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างเต็มที่ เมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกไปจากรถยนต์พระที่นั่งเช่นนั้น สมเด็จพระเจ้าก็เสด็จตามลงไปด้วย (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกประทับใจของวสิษฐที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ไม่ได้ทรงกังวลหรือโกรธที่ประชาชนจำนวนมาก ที่มาคอยเฝ้ารับเสด็จ จะกำลังห้อมล้อมรถพระที่นั่งจนเคลื่อนไปต่อไม่ได้เลย ในทางกลับกัน พระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาทรงรักและไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างเต็มที่ ถึงขนาดที่ทรงเปิดประตुरถยนต์พระที่นั่ง และเสด็จลงไปประทับอยู่ท่ามกลางฝูงชนอย่างใกล้ชิดด้วยพระองค์เอง ซึ่งเป็นการกระทำที่เหล่าเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น เนื่องจากอาจจะทำให้พระยุคลบาทต้องเสี่ยงอันตรายได้

และมากไปกว่านั้น ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในขณะนั้น ก็ยังคงค่อย ๆ ทรงพระดำเนินหรือเดินไปที่โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ต่อไป พร้อมกับประชาชนที่คอยเฝ้าฯ และเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยที่คอยกันฝูงชนด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองพระองค์ทรงทุ่มเทในการเสด็จครั้งนั้น ทั้งยังทรงรัก ใกล้ชิด และไว้วางพระราชหฤทัยในพสกนิกรของพระองค์อย่างแท้จริง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่บันทึกถึงความทุ่มเทและใกล้ชิดที่มีให้แก่ประชาชนจนเป็นปกติก็คือ ตัวอย่างเนื้อหาที่วสิษฐเล่าถึงครั้งที่ตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมหญิงสองพระองค์ ไปยังสวนสาธารณะสนามโรงพิธีช้างเผือก ตำบลสะเตง จังหวัดยะลา เพื่อพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนและครูพระราชทานเข็มพระปรมณีไอยยย่อแก่กรรมการอิสลามประจำ 13 จังหวัดภาคใต้ พระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านจังหวัดยะลา พร้อมทรงเยี่ยมประชาชนที่จังหวัดยะลา โดยในงานพิธีพระราชทานดังกล่าว หลังจากที่พระเจ้าอยู่หัวขึ้นไปบนแท่นพิธีและพระราชทานพระบรมราโชวาทจบ ก็ได้เกิดเหตุมีเสียงระเบิดดังขึ้นสองครั้งติดกัน จนทำให้ประชาชนที่นั่งเฝ้าฯ อยู่ภายในงานพากันลุกฮือเพื่อหลบภัยอันตรายกันอย่างวุ่นวาย และทำให้วสิษฐรวมถึงเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เข้าล้อมประชิดปกป้องพระวรกายของพระเจ้าอยู่หัวเอาไว้ แต่ถึงแม้เหตุการณ์จะเป็นเช่นนั้น ทั้งพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าก็กลับยังทรงแสดงพระกิริยามั่นคง ทรงยืนนิ่งอยู่ และมีสีพระพักตร์เป็นปกติ จนเมื่อเจ้าหน้าที่และลูกเสือชาวบ้านได้เข้าระงับความตื่นตระหนกของ

ประชาชนที่เพิ่งจะลุกฮือกันจนเสร็จสิ้น รวมถึงลำเลียงผู้บาดเจ็บออกจากที่เกิดเหตุไปยังโรงพยาบาลแล้ว พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ก็ทรงทำในสิ่งที่วิเศษไม่คาดคิด ดังที่วิเศษได้บันทึกไว้และอีกอย่างหนึ่งที่ผมมิได้คาดคิดว่าจะได้เห็นได้ยินก็คือ เมื่อประชาชนกลับอยู่ในความสงบเช่นเดิมแล้ว พระเจ้าอยู่หัวก็ทรงก้าวพระบาทเข้าไปหาไมโครโฟน แล้วทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราโชวาทด้วยพระสุรเสียงที่เป็นปกติ ไม่มีสั่นหรือเปลี่ยนแปลงแม้แต่้อยข้อความตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาทมีว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงขึ้น หากปรองดองกันให้กำลังใจและขวัญซึ่งกันและกัน รู้จักสงบจิตสงบใจ ก็จะสามารถจัดถนอมรักษาสถานการณ์ไว้ได้ด้วยดี

พระราชกรณียกิจต่อจากนั้น แสดงให้เห็นน้ำพระราชหฤทัยของพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้า และพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีต่อประชาชนคนไทย แทนที่จะรีบเสด็จฯ กลับเพื่อความปลอดภัยของพระยุคลบาท ทั้งสองพระองค์กลับเสด็จลงจากพลับพลาพร้อมด้วยทูลกระหม่อมหญิง ทรงพระราชดำเนินลงไปยังลูกเสือชาวบ้านและประชาชนที่เฝ้าฯ อยู่ และทรงเยี่ยมเขาอย่างใกล้ชิดเช่นเดียวกับที่เคยทรงปฏิบัติมาในสถานการณ์ปกติอื่น ๆ ก่อนนั้น (วิเศษ เดชกฤษร, 2559)

จนในท้ายที่สุด เนื้อหาที่ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด และไม่ถือพระองค์ต่อประชาชน ทั้งที่ได้ยกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างแล้วและที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ ก็อาจจะถูกสรุปออกมาให้เห็นเป็นภาพรวมทั้งหมดได้ ผ่านเนื้อหาตอนท้ายของบันทึก อันเป็นเนื้อหาที่กล่าวในช่วงเวลาที่ต้นพันจากตำแหน่งนายตำรวจราชสำนักประจำออกมาแล้วด้วย ความว่า แม้ว่าจะพ้นตำแหน่งในราชสำนักออกมาแล้วนานเท่าใดก็ตาม แต่ผมก็ยังรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าผมไม่เคยอยู่ไกลพระยุคลบาทเลย พระราชกรณียกิจทั้งน้อยและใหญ่ได้รับการถ่ายทอดออกมาเป็นข่าวโดยสื่อมวลชนและหนังสือพิมพ์ให้ผมรู้เห็นอยู่ตลอดเวลา และถ้าต้องการ ผมก็มีสิทธิเท่า ๆ กับคนไทยอื่น ๆ ไม่เลือกวัยเลือกอาชีพ ที่จะไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทได้ในโอกาสต่าง ๆ เสมอ

ข่าวพระราชกรณียกิจเหล่านั้นยืนยันว่า พระเจ้าอยู่หัวยังทรงมั่นอยู่ในพระราชปณิธานที่จะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามและสมเด็จพระเจ้า ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจโดยเสด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ยังทรงพระราชอุตสาหะบากบั่นปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อแบ่งเบาทุกข์ของประชาราษฎร์อย่างไม่ละลดหรือหยุดยั้ง พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้า ยังคงเสด็จฯ กลับไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ผมเคยตามเสด็จฯ เมื่อ 30 ปีที่แล้ว โดยไม่ทรงท้อแท้ ท้อถอย หรือเบื่อหน่าย ภาพความใกล้ชิดระหว่างพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้ากับประชาชนคนไทยยังเป็นภาพที่ผมรู้จักเปื้อน และเป็นภาพที่หาดูในบ้านอื่นเมืองอื่นไม่ได้ นอกจากเมืองไทย

พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้นพระชนมายุสูงขึ้นเป็นธรรมดาและอย่างแน่นอน แต่ดูเหมือนว่าพระชนมายุจะไม่สามารถหยุดยั้งพระราชกรณียกิจได้ แม้ในยามที่ทรง

พระประจวบ ก็ไม่ทรงหยุด แต่ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ต่อไปตามพระกำลังความสามารถ

เวลากว่าสิบปีที่ได้อยู่ใกล้และรับใช้พระยุคลบาทมา และจากพระราชกรณียกิจที่ยังทรงปฏิบัติมาจนถึงบัดนี้ ทำให้ผมแน่ใจว่า ไม่มีสิ่งอื่นใดที่พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระประจวบ ยิ่งไปกว่าความสุขของประชาชนคนไทยและเพราะได้ตระหนักเช่นนี้ ผมจึงรู้สึกว่ ไม่มีวันที่ผมหรือคนไทยอื่นใดจะอยู่ไกลพระยุคลบาทได้ เป็นบุญของคนไทยที่ได้พระมหากษัตริย์อย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และได้สมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (วชิรฐ เดชกุญชร, 2559)

ซึ่งเป็นการสรุปให้เห็นถึงภาพรวมของคุณลักษณะของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในรอยพระยุคลบาท ในด้านที่ว่าการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทั้งในด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อย่างทุ่มเท คอยติดตาม และไม่ทอดทิ้งประชาชน ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อแบ่งเบาทุกข์ของประชาชนนั้น มีลักษณะเป็นไปอย่างใกล้ชิดกับประชาชนคนไทยเสมอ และทำให้วชิรฐรู้สึกว่ทั้งตนและคนไทยอื่น ๆ ไม่ได้ห่างไกลไปจากพระยุคลบาท หากแต่ใกล้ชิดพระยุคลบาทอยู่เสมอด้วย เนื่องจากพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ให้รับชมอยู่ตลอด อีกทั้งตนและคนไทยทุกคนต่างก็มีสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในโอกาสต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดได้เสมอด้วย

รัชกาลที่ 9 กับด้านที่เหมือนสามัญชน

เนื้อหาในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ยังได้แสดงให้เห็นถึงความคิดของวชิรฐ ว่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นนั้น ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน พระองค์ทรงดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่สามัญชนทั่วไปก็สามารถทำได้เช่นกัน และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2561)

โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ ก็เป็นสิ่งที่อยู่สลับกันไปมากับอีกด้านหนึ่งที่แตกต่างกัน ซึ่งก็คือด้านที่แสดงถึงพิเศษและความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่แตกต่างออกไปจากสามัญชนทั่วไป ดังที่ประชาชนพบเห็นได้อยู่เสมอตามพระราชพิธีต่าง ๆ และตามขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

ด้านหรือแง่มุมที่เหมือนสามัญชนทั่วไป ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ดังที่กล่าวมานี้ จะได้รับการบันทึกเปิดเผยเอาไว้อย่างละเอียดในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ให้ผู้อ่านได้รับรู้กัน เริ่มตั้งแต่ในเรื่องของวิธีการเสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนา และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่บ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

ก็จะทรงขับริยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เอง หรือมีการประทับเรือ ประทับรถไฟ และในหลายครั้ง ก็มีการเสด็จลงจากยานพาหนะและทรงพระดำเนินไปยังพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเข้าไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับจุดที่พระองค์ประทับอยู่ หรือพื้นที่ที่ไม่สะดวกสำหรับการเดินทางด้วยยานพาหนะด้วย ซึ่งเป็นวิธีการเดินทางในลักษณะที่เหมือนกับสามัญชน หรือสามัญชนสามารถปฏิบัติกันได้อยู่ทั่วไป อีกทั้งในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ก็ยังแสดงให้เห็นว่าพระราชอิริยาบถโดยละเอียดของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ขณะทรงขับริยนต์ ทรงประทับยานพาหนะ และทรงพระดำเนินนั้น ก็ยังมีลักษณะขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป และมีการใช้พระสมานี เหมือนกับที่สามัญชนทั่วไปก็ใช้สมานีเช่นกันด้วย (วชิษฐ เดชกุญชร, 2559)

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ไม่จำเป็นต้องเสด็จฯ ด้วยวิธีการเดินทางที่มีรูปแบบพิเศษ ขึ้นกว่าสามัญชนปกติไปเสียทั้งหมด อย่างเช่นการเสด็จทางเฮลิคอปเตอร์ หรือการเสด็จทางรถยนต์พระที่นั่ง ที่มีราชองครักษ์เป็นผู้ขับถวายเสมอไป แต่ถึงกระนั้น การเสด็จของพระองค์ก็จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกับสามัญชนปกติอยู่ ดังที่เห็นได้จากในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทว่า ในการเสด็จฯ ของพระเจ้าอยู่หัวนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ติดตามเสด็จไปด้วยเสมอเป็นปกติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามัญชนมักจะไม่มีอย่างเป็นปกติ และแตกต่างกับสามัญชนทั่วไปอย่างชัดเจน

ถัดมา นอกจากเรื่องของวิธีการเสด็จฯ ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทก็ยังเปิดเผยให้เห็นอย่างละเอียดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนไปถึงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมแต่ละพระองค์ ยังทรงปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมือนกับสามัญชนอยู่อีกด้วย ดังเช่นในเรื่องของการบริหารพระวรกายของแต่ละพระองค์ อย่างการทรงวิ่ง การทรงเรือใบ และการทรงว่ายน้ำ โดยในส่วนของทรงวิ่ง ซึ่งได้รับการบรรยายไว้เป็นหลักนั้น วชิษฐได้บรรยายเอาไว้ว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รวมถึงทูลกระหม่อมทุกพระองค์ในขณะนั้น จะทรงวิ่งเพื่อบริหารพระวรกายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเมื่อประทับอยู่ในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด ซึ่งทั้งการทรงวิ่งและพระราชอิริยาบถในการทรงวิ่งของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมแต่ละพระองค์ ก็จะเป็นสิ่งที่เหมือนกับสามัญชนในแง่ที่ว่า แต่ละพระองค์ทรงวิ่งบริหารพระวรกายในรูปแบบเดียวกับที่สามัญชนก็สามารถวิ่งออกกำลังกายได้อย่างเป็นปกติเช่นกัน อีกทั้งสามัญชนก็น่าจะสามารถมีอิริยาบถขณะวิ่งเช่นนั้นได้ การวิ่งเช่นนั้นไม่ใช่กิจกรรมที่พิเศษเกินกว่าที่สามัญชนจะปฏิบัติกันจนเป็นปกติ รวมถึงแต่ละพระองค์ก็มีความแข็งแรงของพระวรกายที่ต่างกันไป เหมือนกับที่สามัญชนแต่ละคนก็มีความแข็งแรงของร่างกายที่ต่างกันด้วย (วชิษฐ เดชกุญชร, 2559) อย่างไรก็ตาม แม้พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ จะทรงมีรูปแบบการบริหารพระวรกายที่เหมือนกับสามัญชน หรือสามัญชนก็สามารถออกกำลังกายด้วยวิธีการเหล่านั้นได้เช่นกัน แต่ใน

รายละเอียดดังที่ปรากฏในรอยพระยุคลบาท การบริหารพระวรกายของรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ทรงยังแตกต่างกับการออกกำลังกายของสามัญชนอยู่ตรงที่ รัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์จะทรงมีเจ้าหน้าที่ถวายความปลอดภัยติดตามเสด็จฯ ไปด้วยเสมอ แม้กระทั่งขณะทรงว่ายน้ำในทะเล ในขณะที่สามัญชนทั่วไปคงจะไม่ได้มีเจ้าหน้าที่ให้ความปลอดภัยที่รัดกุมเช่นนั้น

นอกเหนือไปจากการบริหารพระวรกายในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทก็ยังแสดงให้เห็นประปรายว่า ทั้งพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์แต่ละพระองค์ยังมีพระราชอารมณ์ขันเหมือนกับที่สามัญชนทั่วไปก็มามีอารมณ์ขัน และยังทรงแสดงออกถึงพระราชอารมณ์ขันนั้นในรูปแบบที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไปอีกด้วย ดังที่ปรากฏว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระยศในขณะนั้น) ทรงแกล้งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการบริพารเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ (วลีขลุ่ย เศษกุญชร, 2559)

หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงด้านที่เหมือนกับสามัญชน ก็คือ ส่วนที่วลีขลุ่ยบันทึกเอาไว้ถึงครั้งที่ตนเดินทางไปยังเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทำการเฝ้าฯ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระบรมราชชนนีในขณะนั้น หรือที่ประชาชนรู้จักกันในนาม สมเด็จพระย่า ณ ที่ประทับ ซึ่งส่งผลให้นอกจากจะได้ตระหนักถึงความเรียบง่ายของที่ประทับ และการดำรงพระชนม์ชีพของสมเด็จพระบรมราชชนนี ที่เหมือนกับสามัญชนแล้ว วลีขลุ่ยก็ยังมิได้ออกสวေးไปเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยโลซานน์ และโรงเรียน Ecole Nouvelle De La Suisse อันเป็นสถานศึกษาของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งยังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและระดับชั้นมัธยม จนทำให้ได้เห็นถึงความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตของพระเจ้าอยู่หัว ครั้นเมื่อยังทรงพระเยาว์อีกด้วย ดังที่วลีขลุ่ยบันทึกไว้ถึงตอนที่ตนพบกับอาจารย์ใหญ่ ของโรงเรียน Ecole Nouvelle De La Suisse ที่พระเจ้าอยู่หัวเคยทรงศึกษาในระดับชั้นมัธยม และอาจารย์ใหญ่ก็ได้พาวลีขลุ่ยขึ้นไปดูห้องพักนักเรียนที่พระเจ้าอยู่หัวเคยประทับ ดังความว่า อาจารย์ใหญ่ว่าท่านรองทองสุขและผมขึ้นไปดูห้องพักนักเรียนประจำที่พระเจ้าอยู่หัวเคยประทับ พอเห็นห้องนั้นซึ่งตั้งอยู่ในส่วนที่เรียกว่า attic คือเพดานของอาคารหลังนั้น ผมก็แทบกลืนน้ำตาไม่อยู่ ห้องนั้นไม่มีลักษณะพิสดารอะไรเลยที่จะสื่อว่าเคยเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย แต่เป็นห้องเล็ก ๆ ธรรมดาที่สะอาดเรียบร้อย เครื่องประดับก็เป็นของพื้น ๆ อย่างที่จะพึงพบได้โดยทั่วไปในเมืองฝรั่ง (วลีขลุ่ย เศษกุญชร, 2559)

ซึ่งความเรียบง่ายเหมือนกับสามัญชนของพระเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ยังทรงพระเยาว์เช่นนี้ ก็ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในตอนที่วลีขลุ่ยพบกับช่างซ่อมรองเท้าที่เมืองโลซานน์นั้นด้วย ความว่า จะเป็นตอนที่กำลังเดินหาบ้านหรือตอนที่กำลังเดินเข้าไปที่โรงเรียน ผมก็จำไม่ได้เสียแล้ว มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น คือเราได้พบกับสุภาพบุรุษฝรั่งเศสคนหนึ่ง พอรู้ว่าเราเป็นคนไทย

แกก็บอกเราด้วยสีหน้าแสดงความปลาบปลื้มว่า แกเป็นช่างซ่อมรองเท้า และเคยซ่อมฉลองพระบาทถวายพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์

ผมจึงได้ความรู้ที่มีค่าอีกอย่างหนึ่ง คือรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวของเรา เมื่อยังทรงพระเยาว์อยู่นั้น ทรงฉลองพระบาทที่ชำรุดแล้วซ่อม ไม่ต่างอะไรกับลูกคนสามัญทั่วไป (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนมาตั้งแต่ครั้งที่ยังทรงพระเยาว์ หรือก็คือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างอะไรกับลูกคนสามัญทั่วไปได้ โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ก็น่าจะสืบต่อมาจนถึงเมื่อครั้งที่พระองค์ทรงขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป

และท้ายสุด ถัดจากบันทึกตอนที่ไปเมืองโลซานน์ ด้านที่เหมือนกับสามัญชนของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ก็ยังปรากฏอีกในบันทึกตอนที่พระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้อธิบดีกรมตำรวจถวายพระกระยาหารค่ำ (โต๊ะจีน) ที่พระราชวังไกลกังวล โดยด้านที่เหมือนกับสามัญชนนี้ ปรากฏให้เห็นในแง่ของพระกระยาหารค่ำที่พระองค์เสวยร่วมกับนายตำรวจในวันนั้น ไม่ได้ต่างไปกับที่สามัญชนรับประทานกันในงานเลี้ยงเลย แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้บันทึกหรือของ วสิษฐ เดชกุญชร ที่ว่า พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผู้เป็นพระมหากษัตริย์ไทย และพระบรมวงศานุวงศ์ ล้วนทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป หรือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างจากสามัญชนทั่วไปได้ และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ทั้งสิ้น อยู่คู่สลับกันไปมากับอีกด้านหนึ่งที่แสดงถึงความพิเศษและความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่แตกต่างออกไปจากสามัญชนทั่วไป ซึ่งเป็นด้านที่ประชาชนพบเห็นได้อยู่เสมอตามพระราชพิธี และตามขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา (วสิษฐ เดชกุญชร, 2559)

บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” กับโครงสร้างความรู้สึกในสังคมไทย

Raymond Williams ได้เสนอการวิเคราะห์วัฒนธรรมผ่านการศึกษาโครงสร้างความรู้สึก (Structure of Feeling) โดยอธิบายว่าโครงสร้างความรู้สึกนั้น จะหมายถึงความรู้สึกหรือประสบการณ์ของคนในสังคมทั้งหมด ทั้งที่มีร่วมกันในสังคมและที่แยกกันไปของแต่ละปัจเจกที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในชีวิตประจำวันจริง ๆ ซึ่งมีความต่อเนื่อง สลับไหล มีความเชื่อมโยงกันกับความรู้สึกและประสบการณ์ในอดีตและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และอาจจะเชื่อมโยงกับสถาบันและโครงสร้างของรัฐ รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ด้วย มากไปกว่านั้น ความรู้สึกหรือประสบการณ์ดังกล่าวยังเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง อีกทั้งยังสามารถเกิดขึ้นใหม่อยู่เรื่อย ๆ หรือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ และสามารถนำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ รวมถึงยังสามารถถูกนำมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นในลักษณะของโครงสร้างที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ได้ด้วย (Williams, 1977)

และดังที่เป็นเช่นนั้น โครงสร้างความรู้สึกละเลยเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงของการใช้และไม่ใช้คำ โทน และสไตล์ในการพูด จนไปถึงการเปลี่ยนแปลงในมารยาท การเปลี่ยนแปลงในโทนและสไตล์ของการแต่งกาย การออกแบบสถาปัตยกรรม และสังเกตได้จากสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากคนในสังคม โดยเฉพาะจากศิลปะและวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง คนในสังคมก็อาจจะมีอารมณ์ร่วมไปกับความคิดหรืออุดมการณ์ของรัฐ จนทำให้โครงสร้างความรู้สึกของคนในสังคม มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับอุดมการณ์ของรัฐไปด้วยก็ได้เช่นกัน (Williams, 1977)

ซึ่งเมื่อเข้าใจเช่นนี้ ก็จะสามารถทำให้สันนิษฐานต่อไปได้ว่า ดังนั้น บันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ของวชิษฐ เดชกุญชร ในฐานะวรรณกรรมชิ้นหนึ่ง จึงน่าจะแสดงและผลิตโครงสร้างความรู้สึกบางอย่างสู่สังคมไทยด้วย ดังเช่นโครงสร้างความรู้สึกที่ว่า รัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์นั้น ทรงทุ่มเทอุทิศพระวรกายอย่างปราศจากเงื่อนไขพระราชนิเวศน์ไทยและเมืองไทยอย่างแท้จริง ผ่านการดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก อีกทั้งยังทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชน ที่เปิดเผยได้ และมีอยู่หรือเกิดขึ้นสลับกันไปมาอีกด้านที่แสดงถึงความพิเศษหรือความเป็นสมมติเทพของสถานะพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย ดังนั้น ประชาชนไทยทุกคนจึงควรรู้สึกภูมิใจที่ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ที่ไม่เหมือนประเทศใด และเป็นเครื่องหมายของความเป็นไทย รวมถึงรู้สึกอยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยกับพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยเอาไว้ด้วยชีวิตด้วย (วชิษฐ เดชกุญชร, 2559)

รัชกาลที่ 9 ในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” กับในงานเขียนอื่น ๆ

คุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ที่วชิษฐได้ถ่ายทอดเอาไว้ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ดังที่กล่าวมา จะมีความแตกต่างกับที่ปรากฏในงานเขียนของผู้เขียนอื่น ๆ อยู่ โดยแตกต่างทั้งกับงานเขียนที่ชื่นชมหรือสรรเสริญสถาบันพระมหากษัตริย์ และกับงานเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย ดังเช่นที่จะแตกต่างกับงานเขียนในยุคสมัยเดียวกันอย่าง พระราชนิพนธ์ พระราชนิพนธ์จากพระโอษฐ์ และพระราชนิพนธ์จากวังสวนจิตรฯของวิลาศ มณีวัต (2539) ตรงที่ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวชิษฐนั้น จะเน้นแสดงถึงคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในหลากหลายบริบทเสียมากกว่า และเน้นแสดงถึงพระราชอิริยาบถกับพระราชจริยวัตรโดยรวมที่เหมือนกันกับสามัญชนบ่อยครั้งมากกว่า รวมไปถึงการแสดงถึงพระราชนิพนธ์ด้วย แตกต่าง

ไปจากในงานเขียนของวิลาส มณีวัต (2544) ดังที่กล่าวมา ซึ่งเน้นไปที่การแสดงถึงเหตุการณ์ เรื่องเล่า และคุณลักษณะที่เกี่ยวกับพระราชอารมณ์ขันของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์เพียงอย่างเดียว โดยไม่เห็นภาพรวมในเรื่องอื่น ๆ ของพระองค์ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2561)

และนอกไปจากงานเขียนของวิลาส มณีวัต (2549) แล้ว บันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวชิษฐ ก็ยังถ่ายทอดคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้แตกต่างไปจากงานเขียนอย่างหลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท ตามรอยพระยุคลบาท...ครูแห่งแผ่นดิน และใต้เบื้องพระยุคลบาทของสุเมธ ตันติเวชกุล (2556) ด้วย ตรงที่ในบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาทของวชิษฐนั้น จะเน้นแสดงถึงคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ผ่านเหตุการณ์ที่หลากหลาย ทั้งขณะเสด็จและทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และขณะทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถ ในขณะที่งานเขียนของสุเมธ ตันติเวชกุล (2559) นั้น จะเน้นไปที่การแสดงถึงแนวคิดหรือหลักการที่อยู่เบื้องหลังโครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และอธิบายเสริมให้เห็นแนวคิดหรือหลักการนั้นอย่างละเอียด รวมถึงอธิบายแนวคิดหรือหลักการในเรื่องการปกครอง การใช้ชีวิต และอื่น ๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ด้วย หลังจากที่ยกบรรยายเหตุการณ์เกี่ยวกับการทรงงานของพระองค์ไปแล้ว (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

สรุป

เนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกความทรงจำ “รอยพระยุคลบาท” ของวชิษฐ เดชกุญชร (2559) แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 อันได้แก่ หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินบทบาททางด้านการพัฒนาและการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนไทยและประเทศไทย อย่างทุ่มเท ใกล้ชิด ไม่ถือพระองค์ และสอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนทั่วไป หรือทรงสามารถใช้ชีวิตในลักษณะที่ไม่ต่างจากสามัญชนทั่วไปได้ และทรงเปิดเผยให้ประชาชนได้รับรู้ถึงด้านนี้ได้ทั้งสิ้น โดยการเผยแพร่คุณลักษณะดังกล่าวผ่านบันทึกความทรงจำรอยพระยุคลบาท ออกสู่สังคมไทยและประชาชนไทยผู้อ่านนั้น ก็จะเป็นทั้งการแสดงและผลิตโครงสร้างความรู้สึก (Structure of Feeling) ตามความเข้าใจของ Raymond Williams หรือก็คือทำให้ประชาชนไทยผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกันในสังคมว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 นั้น ทรงทุ่มเทอุทิศพระวรกายอย่างปราศจากเงื่อนไขพระราชทานแก่คนไทยและเมืองไทยอย่างแท้จริง และทรงมีด้านที่เหมือนกับสามัญชนด้วย ดังนั้น ประชาชนไทยทุกคนจึงควรรู้สึกภูมิใจที่ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ที่ไม่เหมือนประเทศใด และเป็นเครื่องหมายของความเป็นไทย รวมถึงรู้สึกอยากช่วยปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยกับพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยเอาไว้ด้วยชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2561). ตามรอยพระยุคลบาท เรื่อง ชีวิตวัฒนธรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ. (2561). พระบรมราชโบายในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการพัฒนาการศึกษา. สืบค้น 21 มีนาคม 2562, จาก <https://shorturl.asia/QLWOk>
- วชิษฐ เดชกุญชร. (2559). รอยพระยุคลบาท (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิลาศ มณีวัต. (2539). พระราชอารมณ์ขัน. กรุงเทพฯ: พี.วาทีน พับลิเคชั่น.
- _____. (2544). พระราชอารมณ์ขันจากพระโอรส. กรุงเทพฯ: ปิ่นอักษร.
- _____. (2549). พระราชอารมณ์ขันจากวังสวนจิตรฯ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วสีก्रीเอชั่น.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- _____. (2556). ตามรอยพระยุคลบาท...ครูแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). ได้เบื้องพระยุคลบาท (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มติชน.
- Williams, R. (1977). *Marxism and Literature*. UK: Oxford University Press.

